

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2012 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Hanna Kulesza

Protokolant: asystent sędziego Aleksandra Kaczmarczyk

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2012 r., w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w K.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje pozwanemu wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

„ Karta główna oraz Karty dodatkowe stanowią własność Banku i powinny być zwrócone na każde jego żądanie. ”

II. Obciąża pozwanego (...) S.A. z siedzibą w K., kwotą 600 zł. (sześćset złotych) tytułem wpisu stałego od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony i nakazuje pobranie tej kwoty od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Kasy Sądu Okręgowego w Warszawie;

III. Zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w K. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł. (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt (...) S.A. z siedzibą w K..

SSO Hanna Kulesza

XVII AmC 3536/10

UZASADNIENIE

Powód - Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, pozwem z dnia 30 listopada 2010 r., skierowanym przeciwko (...) S.A. z siedzibą w K., wniósł o uznanie za niedozwolone postanowienia zawartego we wzorcach umownych o nazwie „Regulamin wydawania i używania Kart kredytowych (...) SA”, „Regulamin wydawania i używania Kart kredytowych (...) SA z opcją sprzedaży ratalnej. Dotyczy Kart Kredytowych: (...), (...), (...)” oraz „Regulamin Kart kredytowych (...)” o treści: „Karta główna oraz Karty dodatkowe stanowią własność Banku i powinny być zwrócone na każde jego żądanie.” - zawartego w §4 w/w wzorców umów.

W uzasadnieniu złożonego pozwu, Prezes UOKiK podniósł, iż zakwestionowane w pozwie postanowienie stanowi niedozwolone postanowienie umowne gdyż wyczerpuje dyspozycję art. 385¹ §1 Kodeksu cywilnego oraz znajduje odzwierciedlenie w treści klauzuli wymienionej w art. 385³ pkt 8 k.c.

Prezes UOKiK powołując się na art. 14 ust 1 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych, wskazał że ustawodawca skonstruował umowę o kartę płatniczą jako umowę wzajemną, odpłatną oraz jednostronnie kwalifikowaną z uwagi na okoliczność, iż jedną ze stron tej umowy może być tylko wydawca karty płatniczej (bank).przez umowę o kartę płatniczą wydawca karty płatniczej zobowiązuje się wobec posiadacza karty do rozliczania operacji dokonywanych przy użyciu karty płatniczej, a posiadacz zobowiązuje się do zapłaty kwot operacji wraz z należnymi wydawcy kwotami opłat i prowizji lub do spłaty swoich zobowiązań na rachunek wskazany przez wydawcę.

Powód nie kwestionował w uzasadnieniu pozwu, iż na gruncie art. 17 powołanej wyżej u.e.i.p. karta płatnicza stanowi własność banku a posiadacz jest uprawniony jedynie do korzystania z niej w czasie trwania umowy. Prezes UOKiK ocenił jednakże, za niedopuszczalny zapis stosowany w zakwestionowanych wzorcach umownych, stosowanych przez pozwanego, nakładający na konsumentów jako posiadaczy kart obowiązek zwrotu karty na każde żądanie banku, co w ocenie powoda umożliwiłoby wydawcy karty uchylenie się od przyjętego w umowie zobowiązania. Zdaniem powoda, treść kwestionowanej klauzuli uzależnia wyłącznie od woli i decyzji banku zablokowanie konsumentowi prawa korzystania z karty płatniczej.

W ocenie powoda brak wskazania przez pozwanego bank w stosowanych wzorcach umownych kierowanych do konsumentów, okoliczności uzasadniających żądanie zwrotu karty płatniczej, a także procedury i skutków takiego zwrotu może mieć wpływ na realizację

1

ustawowych i umownych obowiązków pozwanego, a w konsekwencji może ograniczać słuszne prawa konsumentów - posiadaczy kart płatniczych.

W odpowiedzi na pozew, pełnomocnik pozwanego (...) SA siedzibą w K., wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pisma, pełnomocnik pozwanego Banku wskazał, że bezzasadny jest zarzut pozwu, według którego kwestionowane postanowienie „umożliwia de facto jednostronne zwolnienie się pozwanego jako wydawcy karty z zaciągniętego zobowiązania na podstawie umowy o kartę”, a konsumentów pozbawia możliwości korzystania z produktu (karty) będącego przedmiotem umowy w okresie jej obowiązywania.

Pełnomocnik pozwanego podniósł, iż intencją wprowadzenia kwestionowanego postanowienia wzorca tj. uprawnającego pozwanego jako wydawcę karty do jej zwrotu, nigdy nie było zwolnienie się przez pozwanego jako wydawcy karty z ciążących na nim obowiązków wynikających zarówno z Ustawy czy z umowy o kartę płatniczą zawartej z konsumentem. Celem tego postanowienia jest, zdaniem strony pozwanej, wyłącznie podkreślenie, że pozwanemu przysługuje uprawnienie do żądania zwrotu karty ponieważ stanowi ona jego własność. Przepis ten nie wprowadza żadnego dodatkowego lub samodzielnego względem pozostałej treści umowy o kartę lub Ustawy uprawnienia do żądania przez wydawcę zwrotu karty, a ma jedynie charakter informacyjny. Jego celem jest przypomnienie konsumentowi, że wydawca jako właściciel karty może zażądać w przyszłości jej zwrotu. W kontekście wszystkich postanowień wzorca oczywistym jest według pełnomocnika pozwanego, że żądanie takie wydawca może skierować do posiadacza jedynie w przypadkach gdy z umowy o kartę wynika utrata, bezpowrotna lub czasowa, przez posiadacza prawa do korzystania z karty. Według pozwanego przypadki kiedy posiadacz traci prawo do korzystania z karty - co uprawnia pozwanego do żądania zwrotu karty - wynikają z innych postanowień wzorca, a prawo pozwanego do żądania zwrotu karty powinno być odczytywane wspólnie z postanowieniami określającymi obowiązki wydawcy karty,

takimi jak obowiązek udostępniania limitu kredytu odnawialnego czy rozliczania operacji dokonanych przy użyciu karty płatniczej. Zdaniem pozwanego jedynym wypadkiem, gdy może on skorzystać z uprawnienia do żądania zwrotu karty jest sytuacja, gdy z uwagi na zaistniałe okoliczności i na podstawie przepisów prawa nie zachodzi już konieczność realizacji przez niego obowiązków udostępniania limitu kredytu odnawialnego lub rozliczania operacji dokonanych przy użyciu karty, a zatem w wypadkach wprost określonych we wzorcu.

Pozwany wywodził, iż okoliczności kiedy posiadacz traci prawo do korzystania z zadłużenia w ramach przyznanego limitu kredytu określone są wyraźnie w innych postanowieniach przedmiotowych wzorców umownych, przy czym żadne postanowienie nie uprawnia pozwanego do żądania od posiadacza karty jej zwrotu bez zaistnienia takiej ważnej

okoliczności. Pozwany podkreślał, iż zakwestionowane postanowienie podlega wykładni w sposób spójny z pozostałymi postanowieniami wzorca, chociaż przyznał, że okoliczności powodujące utratę przez posiadacza prawa do korzystania z karty nie zostały umiejscowione bezpośrednio w treści kwestionowanego postanowienia umownego.

W związku z powyższym pozwany stwierdził, iż wbrew zarzutom powoda kwestionowane postanowienie nie wprowadza samodzielnej podstawy do żądania przez wydawcę zwrotu karty i nie zwalnia go z zobowiązań umownych wobec posiadacza karty bez zaistnienia przyczyn określonych w umowie.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany - (...) S.A. z siedzibą w K. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie świadczenia usług finansowych. W ramach prowadzonej działalności bankowej, pozwany w obrocie z konsumentami posługuje się wzorcami umowy o nazwie:

- „Regulamin wydawania i używania Kart kredytowych (...) S.A.”,
- „Regulamin wydawania i używania Kart kredytowych (...) S.A. z opcją sprzedaży ratalnej. Dotyczy Kart Kredytowych: (...), (...), (...)"
oraz
- „Regulamin Kart kredytowych (...)”,

które w §4 zawierają zakwestionowane postanowienie o następującej treści: „Karta główna oraz Karty dodatkowe stanowią własność Banku i powinny być zwrócone na każde jego żądanie.”

Powyższe okoliczności nie są sporne między stronami.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

W postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone przedmiotem oceny Sądu jest to, czy zawarte we wzorach, kwestionowane postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz czy skutkiem tego dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumentów. Nie dotyczy to jednak postanowień regulujących główne świadczenia stron, jak cena lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Uznanie postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania w obrocie w kontaktach z konsumentami wymaga zatem spełnienia łącznie następujących przesłanek:

- » postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie z konsumentem - zostało mu narzucone,
- nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, « kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami naruszając jednocześnie w sposób rażący jego interesy.

Ponieważ przedmiotowa klauzula pochodzi z wzorca umownego stosowanego przez pozwanego w obrocie z konsumentami należy stwierdzić, iż konsument nie miał wpływu na jej treść, jak również pozwany nie wykazał a

nawet nie twierdził, iż klauzula ta była indywidualnie uzgodniona z konsumentem. Bezsprzeczne jest, iż przedmiotowe postanowienie nie dotyczy również głównych świadczeń

stron umowy.

Do rozstrzygnięcia pozostała zatem kwestia, czy przedmiotowe postanowienie, kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy konsumenta.

Przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest ich sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta - zachodzące łącznie. Przyjmuje się przy tym, że istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Dobre obyczaje" to reguły postępowania zgodne z etyką moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące choćby niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszające równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania.

„Interesy" konsumenta należy natomiast rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny wymierny interes jak np. zdrowie, czas zbędnie stracony, dezorganizacja czy też inne uciążliwości powstałe w związku z tak ukształtowanym postanowieniem.

Klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ §1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one

przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ §1 k.c. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienia nie spełniają przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy - art. 385¹ §4 k.c. Aby obalić domniemanie, że klauzula umowna zgodna z którąś z przykładowych klauzul wymienionych w art. 385³ k.c. jest niedozwolonym postanowieniem umownym należy wykazać, że została ona uzgodniona indywidualnie lub, że nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy mimo swego „niedozwolonego" brzmienia tzn. nie spełnia przesłanek z art. 385¹ §1 k.c. Dopiero po wykazaniu tej drugiej okoliczności może dojść do obalenia domniemania abuzywności.

W ocenie Sądu analizowany zapis wzorca umownego o treści: „Karta główna oraz Karty dodatkowe stanowią własność Banku i powinny być zwrócone na każde jego żądanie "stanowi niedozwolone postanowienie umowne o którym mowa w art. 385¹ §1 k.c. albowiem uprawnia Bank jako wydawcę karty do żądania zwrotu przez konsumenta karty (głównej lub dodatkowej) nawet w sytuacji niezrealizowania okoliczności uzasadniających takie żądanie. Zgodnie z brzmieniem zakwestionowanego postanowienia zawartego w objętych pozwem Regulaminach, konsument będzie zobowiązany do zwrotu karty głównej oraz kart dodatkowych „na każde" żądanie Banku, niezależnie od zaistnienia wskazanych w umowie, a tym samym znanych konsumentowi, okoliczności. W konsekwencji, zakwestionowane postanowienie umożliwia pozwanemu jednostronne zwolnienie się z zaciągniętego wobec konsumenta (posiadacza karty) zobowiązania polegającego na rozliczaniu operacji dokonywanych przy użyciu karty płatniczej na jego zlecenie, uniemożliwiając tym samym wykonywanie przez konsumenta (posiadacza karty) uprawnień wynikających z zawartej z Bankiem umowy.

W świetle art. 17 u.e.i.p. nie budzi wątpliwości, iż bank jest właścicielem karty jako jej wystawca natomiast konsument jest jej posiadaczem. Wobec powyższego bank powinien zapewnić posiadaczowi spokojne korzystanie z karty, umożliwiające konsumentowi wykonywanie zawartej z bankiem umowy, a żądanie jej zwrotu, - czyli niejako zakłócenie spokojnego jej posiadania przez konsumenta, powinno wynikać z okoliczności obiektywnie uzasadnionych. Tymczasem treść zakwestionowanego postanowienia wskazuje, że bank może żądać zwrotu karty bez podania okoliczności uzasadniających takie żądanie. W ocenie Sądu, wbrew twierdzeniom pozwanego, podanie w stosowanym wzorcu oraz w umowie okoliczności, w których posiadacz(konsument) traci prawo do korzystania z zadłużenia w ramach przyznanego limitu kredyt unie wskazuje jednoznacznie, iż żądanie zwrotu może nastąpić wyłącznie w takim wypadku. Brak jest również takiego odniesienia w samej treści postanowienia, np. poprzez wskazanie, iż bank może żądać zwrotu karty w wypadku utraty przez posiadacza prawa do korzystania z zadłużenia w ramach przyznanego limitu kredytu, czy też powołanie, że bank może żądać zwrotu w wypadkach przewidzianych postanowieniami umowy oraz przepisami stosownych ustaw.

Fakt, iż w praktyce bank, jak podnosił w odpowiedzi na pozew, żąda zwrotu karty tylko w sytuacjach określonych w umowie, innych postanowieniach wzorca oraz stosownych przepisach praw nie wpływa na ocenę, czy stosowane postanowienie należy uznać za klauzulę abuzywną, gdyż badanie to ma charakter abstrakcyjny. Ocena postanowienia jest dokonywana w kontekście całego wzorca oraz stosunków prawnych, które reguluje a kwestionowane postanowienie podlega wykładni w sposób spójny z postanowieniami całego wzorca. W tym świetle, w ocenie Sądu, nie można zasadnie twierdzić, że postanowienie przyznające bankowi prawo do żądania zwrotu karty na każde wezwanie, które to postanowienie nie przewiduje żadnych ograniczeń do jego stosowania, zmienia znaczenie w kontekście pozostałych postanowień wzorca.

Jednocześnie należy podkreślić, że zarzut powoda dotyczący braku obowiązku wydania nowej karty w miejsce każdorazowego zwrotu karty nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż jak słusznie wskazuje pozwany, zwrot karty będzie następował także w przypadkach gdy posiadacz traci zupełnie uprawnienia do korzystania z karty, m. In. Poprzez odstąpienie od umowy o kartę w terminie 14 dni od jej zawarcia, czy poprzez rozwiązanie umowy wskutek wypowiedzenia. Tak więc bezzasadne byłoby wprowadzenie do kwestionowanego postanowienia obowiązku banku do wydania nowej karty w miejsce każdorazowego zwrotu karty.

Mając powyższe na uwadze Sąd ocenił, iż przedmiotowe postanowienie jest niedozwolonym postanowieniem umownym w świetle art. 385¹§ 1 kc w zw. z art. 385³pkt 8 kc, gdyż uzależnia spełnienie świadczenia przedsiębiorcy od okoliczności zależnych tylko od woli kontrahenta konsumenta - a mianowicie wezwanie do zwrotu karty, w sytuacji gdy brak jest ku temu przesłanek, uniemożliwia konsumentowi wykonywanie uprawnień z zawartej z bankiem umowy.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdzając, że kwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego kształtuje prawa konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy zakazał jego wykorzystywania w obrocie - art. 479⁴² k.p.c.

O obciążeniu pozwanego opłatą stałą od pozwu orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2005.167.1398)

O kosztach postępowania orzeczono stosownie do w wyniku sporu na podstawie art. 98 i 99 k.p.c., zasadzając od pozwanego na rzecz powoda koszty zastępstwa procesowego.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym zarządono zgodnie z art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSO Hanna Kulesza